

אגף חברה וקהילה
המחלקה לתרבות
ותרבות תורנית

האגף לתרבות
יהודית
יצאים חיבור לשמה
משרד החינוך
האגף לתרבות יהודית
מחוז ירושלים

דף הביתה - קול יהודה

פחסות המחלקה לתרבות תורנית בעריכת: הרב נחום גמליאל

עלון מס' 578 - פרשת פנחס תשפ"א

לקח מהפרשה:

"לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום..." (כה, יב)

כשהביא זמרי את המדינית לפני משה ושאל מדוע אסור לו להיות עמה, נעלמה ממושה ההלכה, בא פנחס, הזכיר את ההלכה ועשה מעשה: **"הבועל ארמית קנאים פוגעים בו"**. על מעשה זה שעשה פנחס בעזו רוח ובלי מורא ניתנה הבהונה לו ולדורותיו לעולם. אומר המדרש: **"בדין הוא שייטול שכרו - לכן אמור הנני נתן לו את בריתי שלום"** - כבר בעולם הזה קיבל פנחס שכרו על עשיית מצוה זו. **והשאלה ידועה:** הרי לא מקבלים שכר מצוה בעולם הזה, ואיך קיבל זאת פנחס? כדי לתרץ צריך להקדים שני מעשים המובאים בגמרא, בשניהם מופיע אליהו הנביא (שלדעת חלק מחז"ל "פנחס הוא אליהו").

בבא מציעא: (קיד):

רבה בר אבון סיפר לאליהו על מצבו הכלכלי הקשה שמונע ממנו ללמוד תורה כראוי. נטלו אליהו לגן עדן והראה לו עלים שנשרו, "גחן ולקט מאלו" הורה לו אליהו. אחרי שמילא רבה את גלימתו מהעלים, שמע בת קול שאומרת: "מי הוא שאוכל עולמו בחייו כרבה בר אבון?", מיד זרק הכול לרצפה ואליהו החזירו למקומו. מסיימת הגמרא שמהריה שנקלט בבגדו מעלים אלו - קיבל רבה י"ב אלף זהובים! אך לא נהנה מהם בעצמו, אלא הקדישם לחתונת בנו. לעומת זאת מצינו סיפור דומה עם תוצאה שונה עם רב כהנא.

קידושין: (נו):

רב כהנא עסק לפרנסתו ברוכלות וסבב בעיירות. באחד הימים תבעה אותו מטרוניתא (אשת שר גוי) לדבר עבירה, אמר לה שהוא זקוק לנקיבו ומיד לאחר מכן יצא אליה כבקשתה. מיד כשנסגרה מאחוריו דלת החדר קפץ רב כהנא מהחלון... נעשה לו נס והגיע אליהו להצילו. שאל אותו אליהו: מדוע הטרחת אותי להגיע ממרחק ד' מאות פרסה כדי להצילך? ענה רב כהנא: מה אעשה שהעניות הביאה אותי למצב זה? מיד העניק לו אליהו כלי מלא דינרי זהב למחיתו.

וישואלים המפרשים: מדוע רבה בר אבון לא נהנה מהדינרים שקיבל מאליהו ואילו רב כהנא כן? ותירצו: **רבה בר אבון** לא עשה מעשה של מסירות נפש כדי שיוכל לקבל את הכסף. לעומתו **רב כהנא** הסכים למסור נפשו למיתה - "בדין הוא שייטול שכרו". זהו התירוץ גם לגבי פנחס, כיון שהסכים למסור עצמו למיתה, שהרי יכל זמרי או אחד מבני שבטו להורגו, לכך זכה וקיבל שכרו בעולם הזה הוא וזרעו אחריו.

המילים **'מסירות-נפש'** מעוררות בנו התפעלות - ולא בכדי. יהודי שמוכן למסור את היקר לו מכל - את חייו, מחייב התייחסות שונה. אבל ככל שמושג זה נעלה וקדוש בעינינו, כך רחוק הוא ממציאות חיינו כרחוק מזרח ממערב. הערך "מסירות נפש" במובן הפשוט ביותר של המילה. ללא פרשנות, ללא אביזרים נלווים - אין לנו שמץ מושג מה הוא כולל בתוכו. יהודים קפצו לאש בשמחה תוך ששרו "עלינו לשבח לאדון הכל", נשים וטף הסכימו להיהרג במיתות משונות כדי לא לעבור על חומרה מדברי חז"ל. היכן אנחנו מול מציאות זו?! האם יש לנו היום מציאות של מסירות נפש אמיתית? והתשובה היא כן! היום ישנה מציאות של מסירות נפש - בהשג יד. שמתבצעת בצורה שונה. "אמר רבי אילעא אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה שנאמר 'תולה ארץ על בלימה'" (חולין פט) כל קיום העולם הוא בשל אדם שבולם פיו בשעת מריבה! האיפוק העצמי הנדרש מאדם לעצור את טענותיו, הצדקות, בשעת מריבה - הוא רב, אבל אפשרי. הקרבה זו, לא להטיח בשני את כל מה שהוא חושב ומדמין עליו היא מסירות הנפש שלנו בדור שפלו זה.

כמו שפנחס בן אלעזר נדרש לעזוב ותעצמות כדי לבוא לפני משה ולשאלו: "למדתנו רבינו שהבועל ארמית קנאים פוגעים בו", כך אנו נדרשים (לא רק) בשעת מריבה לשתוק ולא להגיב להשמצות נגדנו.

(עפ"י מאמרו של ר' גד שכטמן)

פינת ההלכה

הלכות ומנהגי שלשת השבועות

לספרדים:

- # לא מברכים 'שהחיינו' (למעט מספר מקרים שיפורטו בשבועות הבאים).
- # לא שומעים שירים בכלי נגינה. (למעט נישואין, ברית מילה, בר מצווה בזמן, סיום מסכת).
- # נמנעים מריקודים ומחולות גם בלי כלי נגינה.
- # נמנעים מדברים שיש בהם סיכון יותר מהרגיל. (בגלל אופי התקופה).

לאשכנזים:

- # לא מסתפרים, לא מספרים ילדים קטנים ולא מתגלחים, מותר לקצר את השפם. # לא מתחננים. # יש נוהגים שלא לאכול בשר ולא לשתות יין. (למעט שבתות)
- # לא מברכים 'שהחיינו' (אלא אם כן יפסיד את הברכה). # לא שומעים שירים המלווים בכלי נגינה אפילו בסעודות מצווה.
- # נמנעים מריקודים ומחולות אפילו בלי כלי נגינה.

חכמת חיים / שימחה

'חיוך - הוא האסירה של פכת החיים'

"אֲשֶׁר נָקְלוּ לָכֶם עַל דָּבָר פְּעוֹר" (כה"ח)

מדרש (במדב"ר כא, ד): שתי אומות קדמו את ישראל בחרב ושתיים בעבירה. מצרים ואדומים קדמו בחרב (אמר אייב ארדוף אשיג אריק חרבי' ויאמר אליו אדום לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך) ושתיים בעבירה: מואבים ועמונים. על אלה שקדמו בחרב כתיב (דברים נג) 'לא תתעב אדומי' (דברים כ"ג) 'לא תתעב מצרי' אבל אלו שקדמו בעבירה להחטיא את ישראל לא יבא עמוני ומואבי... גם דור עשירי... עד עולם'. **קשה**: הרי מפורש בתורה שהסיבה שלא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה', היא (דברים כג, ה) "על דבר אשר לא קידמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים". ומדוע אמר המדרש שהעונש הוא בשל כך שהחטיאו את ישראל? מבאר ה"כ"י יקר" ששני הטעמים - אחד הם. **וכך פתרונו**: ההיגיון אומר שעל כך שלא קידמו את ישראל בלחם ובמים, לא מגיע עונש כה גדול שלעולם לא יוכלו להצטרף לעם ה'. אלא מאי? ידעו עמון ומואב שעם ישראל באים מן הדרך, והם רעבים, עייפים וצמאים. במצב שכזה, רוצים הם להכניס משהו לפיהם ואינם מדקדקים בכשרות. לכך לא קידמו את ישראל בלחם ובמים הכשרים למאכל, על מנת שיתאוו ישראל לזבחי עבודה וזה וליין נסך, ועל ידי אכילה זו תתגורם להם טשטוש ובלבול - יצליחו בנות עמון ומואב להחטיא את ישראל. לכן הטעם שלא קידמו בלחם ובמים, הוא מאותו טעם שרצו להחטיא את אבותינו. על כן נכתרו עמון ומואב לנצח מהאפשרות להצטרף אי פעם לעם ה'!

עוד קצת על החופש הגדול

לכאורה בחופש הגדול לא לומדים - חופש זה חופש!

אני רואה את החופש הגדול בצורה שונה. לדידי החופש הגדול הוא הזדמנות מצוינת להעשרת הידע ולקידום בצורה חווייתית ומהנה. הזדמנות ללמוד חוגים חדשים ושונים כמו: שפות, נגינה... החופש הוא גם הזדמנות פז לקידום הילדים בלימודים... ילד שמתקשה במקצוע מסויים: גמרא, אנגלית, קריאה, הבנת הנקרא... ניתן לקדם אותו בלימוד יום יומי במקצוע שהוא צריך תגבור. החופשה היא יציאה מהשגרה המאפשרת למידה בדרך ייחודית ומעניינת. לא כדאי להתקבע על חופש שכולו טיולים ואטרקציות, יש עוד דברים שיכולים לתת סיפוק ושמחה גם בלי לצאת ולטייל.

שבת שלום שושנה

טלפון ליעוץ 050/7434167

סיפור לשבת

יהודי פשוט - זלמן רודמן

זבולון-בנימין היה איש פשוט שחי בעיירה דוברומיסל. הוא התפרנס מפשיטת עורות וטיפול בבעלי-חיים. והיה טוב לב וירא-שמים, אבל תלמידי-החכמים שבעיירה בזו לו ולשכמותו. כל קשר עם אנשים דוגמתו נחשבו בעיניהם פחיתות-ערך. יום אחד אירע בדוברומיסל מאורע ששינה את יחסם אליו מן הקצה אל הקצה. רופא העיירה נקרא לבית מסויים כדי לטפל בילד חולה. בעודו מטפל בילד, הוא הוזעק לבית אחר שגם בו ילד חולה. בתוך כך הגיעו הורים נוספים וסיפרו בדאגה על חום וסימני מחלה נוספים בילדיהם. תסמיני המחלה בכל המקרים היו זהים...

בתוך כיממה התחוויר שהיקף המחלה הגיע לממדים של מגפה. בעיקר פגעה המגפה בילדים. הרופאים שבסביבה ניסו לטפל ולרפא את המחלה, אך כל הניסיונות נכשלו... גם לביתו של זבולון-בנימין הגיעו חקלאים מודאגים. בבקר ובצאן פגעה מחלה עלומה... "עזור לנו" - ביקשו - "מצא תרופה למחלת הבהמות!", התחננו החקלאים, שחששו מאובדן מטה- לחמם. זבולון-בנימין, ששמע על המחלה המיסתורית בקרב ילדי העיר, צירף פרט לפרט והעלה השערה שיש גורם אחד מאחורי מחלת הילדים ומחלת הבהמות. מחקר קצר וריזי שערך אישש את השערתו. התברר שכל הילדים שחלו במחלה המסתורית שתו חלב שמקורו ברפתות ובדירים שבהם התגלתה מחלת הבהמות. עד מהרה הופצה ברחבי העיירה הוראה חד-משמעית, להזול מלהשקות ילדים - חולים כבריאים - מתוצרת החלב המקומית. משתאים ומלאי הערכה עקבו הרופאים המלומדים וכל שאר בני דוברומיסל אחר האיש הפשוט שהשכיל לעמוד על הגורם למחלת הילדים. בשלב הבא הוא גם חשף את מקור המחלה בבעלי-החיים. הוא גילה שבאזור מסוים בפאתי העיר צומחת עשבייה מורעלת, החודרת לדמם של בעלי-החיים האוכלים ממנה ופוגעת במערכת העיכול שלהם. כעבור זמן קצר הצליח לרקוח מעשבים תרופות ומהן הושקו - במינונים משתנים - בעלי-החיים הפגועים ולהבדיל, הילדים החולים. בתוך כשבוע הצליחה תרופתו למגר כליל את המחלה. דוברומיסל נשמה לרווחה. הגלגל הסתובב לפתע, ובבת-אחת עלה מעמדו של זבולון-בנימין משפל תחתיות למרומי המעמד החברתי. כולם ראו בו 'גיבור', ורבים חשו כלפיו הכרת-תודה עמוקה. המקרה של זבולון-בנימין המחיש היטב את מאמר המשנה בפרקי-אבות - **"אל תהי בז לכל אדם, ואל תהי מפליג לכל דבר, שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום"**.

אחרי שהשלים את מלאכתו בדוברומיסל הוא פנה גם לכפרי הגויים שבסביבה, כדי לרפא את ילדיהם ובהמותיהם, שנדבקו במחלה. הוא לא נכח בבית-הכנסת כשרב העיירה ניצב על הבימה ושיבח אותו. מקרה האחרון שאירע ביישובנו מחייב את כולנו לחשוב-נפש ולתשובה אמיתית על מעשינו הלא-טובים", פתח הרב את דבריו. אחר כך הוסיף ואמר: "אבל יש במקרה הזה גם כדי ללמדנו על כוחו של היחיד. כל אחד ואחד שמעשיו טובים וכוונותיו לשם שמים, יכול לשמש שליח של ההשגחה העליונה. הנה, לדוגמה, זבולון-בנימין, שאיננו מיושבי המזרח' בבית-הכנסת ואינו נמנה עם למדני דוברומיסל, ובכל-זאת - בזכות טוהר ליבו ומידותיו הטובות זכה להיות שליח ה' להביא ישועה והצלה לכולנו".

כשחזר זבולון-בנימין העירה, אחרי שהשלים את מלאכתו בכפרי הסביבה, התברר לו שבניגוד לרצונו הפך לשיחת הבריות. צער ומועקה הציפו את ליבו. כל ימיו ניהל את חייו בשקט ובצנעה, ונמנע מכל סוג של התבלטות. הוא ניסה להדחיק את מחשבותיו הטורדות ולחזור לסדריו רגיל. כשבלייל שבת, אחרי התפילה ניגש אליו הרב ובמאור-פנים מיוחד איחל לו: "שבת שלום! ר' זבולון-בנימין", הוא לא הצליח לשלוט ברגשותיו. והתקשה לעכל את העובדה שהרב בכבודו ובעצמו ניגש אליו ואף מוסיף לשמו את התואר ר'. הוא פרץ בכבי נרגש ושאל את הרב אם הכבוד המורעף עליו אינו בא על-חשבון חלקו לעולם-הבא.

"תנוח דעתך, ר' זבולון-בנימין", ענה לו הרב. "תנוח דעתך יקירי, רק מי שרודף אחר הכבוד - הכבוד הניתן לו מפחית מחלקו בעולם-הבא. זה לא חל על מי שבורח מהכבוד והכבוד בכל-זאת רודף אחריו..." זבולון-בנימין חזר לביתו רגוע... כזה היה ר' זבולון-בנימין וכאלו היו רבים מהיהודים הפשוטים של אותם ימים...